

معرفت امام زمان علیه السلام

و

تکلیف منتظران

تقدیم به ساحت مقدس حضرت مولانا
صاحب الزمان ارواحنا له الفداء

فهرست

۱۱	 سخن ناشر
۱۳	 مقدمه
۲۱	 فصل اول: امام مهدی علیه السلام ؛ خصایص و ویژگی‌ها
۲۳	 گفتار اول: از تولد تا غیبت
۲۳	 ۱. پیوند آسمانی
۲۵	 ۲. چگونگی میلاد
۲۸	 ۳. نام، کنیه و القاب
۲۹	 ۴. غیبت صغرا
۲۹	 ۵. غیبت کبرا
۳۰	 ۶. نواب خاص امام عصر علیه السلام
۳۹	 گفتار دوم: خصال و صفات امام مهدی علیه السلام
۴۰	 ۱. سیمای ظاهری

۴۴	۲. سجایای اخلاقی
۵۱	گفتار سوم: اثبات امامت امام مهدی (عج)
۵۱	۱. شرایط اجتماعی عصر میلاد
۵۵	۲. پیش‌بینی تولد امام مهدی (عج)
۵۸	۳. گواهان تولد امام مهدی (عج)
۶۲	۴. مشاهده کنندگان امام مهدی (عج)
۶۹	گفتار چهارم: غیبت، مفهوم و علل آن
۷۰	۱. تقسیم‌بندی دوران غیبت
۷۴	۲. مفهوم غیبت
۷۸	۳. حکمت و فلسفه غیبت
۸۷	گفتار پنجم: جایگاه «حجت خدا» در عالم هستی
۸۸	۱. حجت در لغت
۸۸	۲. حجت در قرآن و روایات
۹۹	فصل دوم: انتظار؛ رویکردها و کارکردها
۱۰۱	گفتار اول: تولی و تبری در عصر حاضر
۱۰۲	۱. مفهوم تولی و تبری
۱۰۳	۲. تولی و تبری در آموزه‌های اسلامی
۱۰۵	۳. دوستان و دشمنان اهل ایمان
۱۰۹	۴. ضرورت دوست‌شناسی و دشمن‌شناسی
۱۱۱	گفتار دوم: انتظار در تفکر شیعه
۱۱۳	۱. مفهوم انتظار
۱۱۹	۲. ضرورت انتظار

۳. فضیلت انتظار	۱۲۱
۴. وظایف منتظران	۱۲۷
۵. نقش سازنده انتظار	۱۵۱
گفتار سوم: انتظار و دیدگاه‌ها	۱۵۹
۱. دیدگاه کلامی - تاریخی	۱۶۰
۲. دیدگاه فرهنگی - اجتماعی	۱۷۳
گفتار چهارم: احیاگر اندیشه انتظار	۱۸۵
۱. انتظار، زمینه‌ساز قدرت اسلام	۱۸۶
۲. انتظار، رمز پایداری	۱۸۷
۳. نقد دیدگاه‌های موجود	۱۸۹
گفتار پنجم: امام خمینی و انقلاب جهانی امام عصر علیه السلام	۱۹۵
۱. نفی وابستگی به شرق و غرب	۱۹۷
۲. احیای هویت جهانی اسلام	۱۹۸
۳. گسترش نفوذ اسلام در جهان	۱۹۹
۴. ایجاد حکومت جهانی اسلام	۲۰۱
گفتار ششم: جامعه موعود، الگوی جامعه مطلوب	۲۰۵
۱. ساده زیستی کارگزاران حکومت	۲۰۸
۲. فاطعیت با کارگزاران و ملاطفت با زیردستان	۲۱۰
۳. تأمین رفاه اقتصادی مردم	۲۱۲
۴. گسترش عدالت و مساوات	۲۱۴
فصل سوم: ظهور؛ نشانه‌ها و چشم‌اندازها	۲۱۷
گفتار اول: تعیین وقت برای ظهور	۲۱۹

۱. تعیین وقت برای ظهور و فلسفه انتظار ۲۲۰
۲. ظهور ناگهانی فرامی‌رسد ۲۲۳
۳. نهی از تعیین وقت برای ظهور ۲۲۴
۴. ظهور را از نزدیک ببینیم ۲۲۶
۵. توجه به نشانه‌های ظهور ۲۲۷
۶. دعا برای تعجیل خرج ۲۲۷
۷. زمان ظهور، رازی از رازهای خدا ۲۲۸
- گفتار دوم: وفا به پیمان شرط تحقق ظهور ۲۳۳
۱. نخستین پیمان ۲۳۳
۲. استمرار پیمان ۲۳۵
۳. شکستن پیمان ۲۳۷
۴. ضرورت تجدید پیمان ۲۳۸
- گفتار سوم: ظهور و سنت‌های الهی ۲۴۵
۱. معنای لغوی سنت ۲۴۶
۲. اصل تغییر ناپذیری سنت‌های الهی ۲۴۷
۳. دعوت به مطالعه سنت‌های الهی ۲۵۰
۴. برخی از سنت‌های الهی حاکم بر جوامع انسانی ۲۵۲
- گفتار چهارم: نشانه‌های ظهور ۲۶۹
۱. ضرورت شناخت نشانه‌های ظهور ۲۶۹
۲. دسته‌بندی نشانه‌های ظهور ۲۷۰
- گفتار پنجم: یاران قائم ۲۷۹
۱. خصال و ویژگی‌های یاران قائم ۲۸۰
۲. تعداد یاران قائم ۲۸۵

۳. زنان و یاران قائم	۲۸۷
۴. چگونگی اجتماع یاران قائم	۲۸۹
۵. سلاح یاران قائم	۲۹۲
گفتار ششم: عدالت مهدوی	۳۰۱
۱. ارکان عدالت مهدوی علیه السلام	۳۰۳
۲. ابعاد عدالت مهدی علیه السلام	۳۱۳
گفتار هفتم: جهان پس از ظهور	۳۳۱
۱. زندگی بخشی قیام مهدوی در آیات و روایات	۳۳۳
۲. مراتب و درجات زندگی (حیات)	۳۳۶
۳. چگونگی تحقق حیات طیبه	۳۴۳
۴. آثار تحقق حیات طیبه	۳۴۸
فصل چهارم: باور مهدی: آسیب‌ها و بایسته‌ها	۳۵۳
گفتار اول: بایسته‌های تبلیغ فرهنگ مهدوی	۳۵۵
۱. ارتباط معنوی با امام عصر علیه السلام	۳۵۶
۲. شناخت دیدگاه‌های موجود در زمینه باور مهدوی	۳۶۰
۳. رعایت اخلاص در عمل و پیراسته داشتن نیت	۳۶۰
۴. توجه به جایگاه و شأن رفیع امام عصر علیه السلام	۳۶۳
۵. دشمن‌شناسی و دوست‌شناسی	۳۶۷
۶. توجه به دیدگاه‌ها و نظرات مراجع عظام تقلید	۳۶۸
۷. توجه به آفت‌ها و آسیب‌های اندیشه مهدویت	۳۶۹
۸. زدودن مطالب ضعیف و باورهای نادرست	۳۷۲
۹. توجه به کارکردهای مجالس و مراسم مهدوی	۳۷۵
۱۰. گشودن زوایای جدید در طرح مباحث مهدوی	۳۷۷

۳۷۸	۱۱. پرهیز از تعیین وقت برای ظهور.....
۳۷۸	۱۲. پرهیز از طرح مطالب سست، واهی و بی اساس.....
۳۸۰	۱۳. پرهیز از اغراض جناحی و گروهی.....
۳۸۱	۱۴. پرهیز از موضوعات و مباحث کم اهمیت یا بی اهمیت.....
۳۸۳	گفتار دوم: نقش علمای شیعه در عصر غیبت.....
۳۸۳	۱. رسالت دیروز.....
۳۸۷	۲. مسئولیت امروز.....
۳۹۱	فصل پنجم: انتظار؛ روزها و یادها.....
۳۹۳	گفتار اول: فضیلت شب نیمه شعبان.....
۴۰۳	گفتار دوم: رمضان، بهار انتظار.....
۴۰۴	۱. نقش امام و حجت الهی در جهان هستی.....
۴۰۸	۲. انتظار و آمادگی برای ظهور دولت کریمه اهل بیت.....
۴۱۳	گفتار سوم: بیاور مهدوی در کلام رضوی.....
۴۱۴	۱. خالی نبودن زمین از حجت الهی.....
۴۱۵	۲. نام و نسب امام مهدی (عج).....
۴۱۷	۳. صفات و ویژگی های امام مهدی (عج).....
۴۱۹	۴. غیبت و نهان زیستی امام مهدی (عج).....
۴۲۱	۵. فضیلت انتظار امام مهدی (عج).....
۴۲۳	۶. ظهور امام مهدی (عج).....
۴۲۴	۷. دعا بر امام مهدی (عج).....
۴۲۷	گفتار چهارم: موضوعاتی برای پژوهش.....
۴۳۳	کتابنامه.....

سخن ناشر

السلام عليك يا ابا صالح المهدی

بخش‌هایی از این اثر، چند سال قبل با عنوان شناخت زندگی بخش چاپ شده بود. علی‌رغم همه گرفتاری‌های نویسنده محترم از ایشان خواستیم ضمن بازنگری کتاب پیشین، بخش‌هایی را به آن بیفزایند تا خوانندگان طالب آگاهی و معرفت درباره امام عصر^{علیه السلام} را در گام نخست کفایت کند و در واقع پلکانی برای گذار به مراتب عالی باشد و آنان را از جزوات پراکنده بی‌نیاز سازد. دعوت، صمیمانه اجابت شد و محصول کار اثری است که اینک تقدیم شما می‌شود.

هریک از بخش‌های این اثر، دریچه‌ای بر عالم گسترده معارف مهدوی‌اند و وجهی از آن را می‌نمایانند. البته با قلمی روان و بی‌پیرایه و شیوه‌ای که خواننده محترم را گام به گام پیش می‌برد.

امیدواریم این اثر طبع لطیف حضرت ولی عصر^{علیه السلام} را بیاراید و پاسخگوی ذوق و سلیقه خوانندگان محترم آثار مذهبی و مهدوی باشد. ان شاء الله.

مقدمه

۱. تبیین موضوع

در آموزه‌های اسلامی «معرفت امام» از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده و در سخنان پیامبر گرامی اسلام ﷺ و امامان معصومین علیهم‌السلام تأکید فراوانی بر آن شده است؛ تا آنجا که براساس روایات متواتری که از طریق شیعه و اهل سنت نقل شده، شناختن امام زمان و عدم معرفت نسبت به او برابر با مردن در عصر جاهلیت (عصر کفر و شرک) دانسته شده است.^۱

با توجه به آنچه گذشت، در این دوران که عصر امامت آخرین حجت خدا، امام مهدی علیهِ السلام است، شناخت آن حضرت بر همگان لازم بوده و ضروری است که اهل ایمان همه تلاش خود را برای گسترش و تعمیق معرفت خود نسبت به ایشان به کار گیرند.

پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که این معرفت چه دامنه و

۱. ر. ک: مجلسی، محمدباقر، چارالانوار، ج ۸، ص ۳۶۸.

گستره‌ای دارد و چه موضوعاتی را شامل می‌شود؟

در پاسخ به این پرسش باید گفت: شخصیت و ابعاد مختلف وجود حضرت صاحب الامر (عج) را از دو دیدگاه می‌توان مورد بررسی قرار داد:

۱. دیدگاه کلامی - تاریخی: در این دیدگاه به طور عمده دو بعد از ابعاد شخصیت و زندگانی امام مهدی (عج) مورد توجه قرار می‌گیرد: نخست این که آن حضرت، حجت خدا، تداوم بخش سلسله حجت‌های الهی و دوازدهمین امام معصوم از تبار امامان معصوم شیعه (عج) است که در حال حاضر در غیبت به سر می‌برند؛ دوم این که ایشان شخصیتی است تاریخی که در مقطع زمانی معینی از پدر و مادر مشخصی به دنیا آمده، حوادث متعددی را پشت سر گذاشته، با انسان‌های مختلفی در ارتباط بوده و منشأ رویدادها و تحولات مختلفی در عصر غیبت صغرا بوده‌اند.

براین اساس در بیشتر کتاب‌هایی که با دیدگاه کلامی - تاریخی به بررسی شخصیت و ابعاد وجودی امام مهدی (عج) پرداخته‌اند با سرفصل‌های مشابهی روبرو می‌شویم که برخی از مهم‌ترین آنها به قرار زیر است:

۱. لزوم وجود حجت الهی در هر عصر؛ ۲. اثبات ولادت؛ ۳. دلایل امامت؛ ۴. ویژگی‌های شخصی؛ ۵. فلسفه غیبت؛ ۶. نواب خاص؛ ۷. راز طول عمر؛ ۸. معجزات؛ ۹. توقیعات (پیام‌ها)؛ ۱۰. نشانه‌های ظهور آن حضرت و....

۲. دیدگاه فرهنگی - اجتماعی: این دیدگاه ضمن پذیرش همه مبانی و اصولی که در دیدگاه کلامی - تاریخی در زمینه تولد، غیبت و ظهور آخرین حجت الهی، حضرت مهدی (عج) پذیرفته شده و براساس براهین و شواهد قطعی و تردیدناپذیر عقلی و نقلی به اثبات رسیده، امام (عج) را به عنوان حجت خدا بر بندگان و امامی که در عصر حاضر نیز همه اهل ایمان و وظایف و تکالیف شخصی در برابر او دارند؛ مورد

توجه قرار داده و در پی این است که موضوع مهدویت و انتظار را به عنوان مبنایی برای پی‌ریزی کلیه مناسبات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مسلمانان در عصر غیبت؛ طرحی برای رهایی جوامع اسلامی از تارهای درهم تنیده فرهنگ و مدنیت مغرب زمین و راهکاری برای گذر همه اهل ایمان از فتنه‌ها و آشوب‌های آخرالزمان مطرح سازد.^۱

۲. ضرورت

در عصر حاضر که شور و شوق انتظار حضرت مهدی علیه السلام در سرتاسر ایران اسلامی گسترش یافته و اشتیاق شناخت آخرین حجت خدا در میان همه اقشار مردم، به ویژه نسل جوان کشورمان دامن‌گستر شده است، نیاز به آثاری که از یک‌سو، بر اصول و مبنایی پذیرفته شده در دیدگاه کلامی - تاریخی مبتنی بوده و موضوعات و مسائلی را که در این دیدگاه مورد توجه قرار گرفته است، با زبان و ادبیات روز و متناسب با نیازهای این زمان بررسی و تبیین کند و از سوی دیگر، با چارچوب‌ها و موازین مورد پذیرش دیدگاه فرهنگی - اجتماعی هماهنگ بوده و باور مهدوی و فرهنگ انتظار را به عنوان حقیقتی جاری و ساری در عصر و جامعه ما مطرح سازد، بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود.

از همین رو بر همه نویسندگان و پژوهشگران لازم است که تمام توان خود را برای پاسخ‌گویی به این نیاز به کار برند و آثار شایسته‌ای را تقدیم خیل منتظران حضرت صاحب‌الامر علیه السلام کنند.

اثر حاضر با توجه به این نیاز اساسی شکل گرفته و در آن تلاش شده است که پاسخی در خور به شور و اشتیاق وصف‌ناپذیر منتظران موعود برای آگاهی هرچه

۱. برای مطالعه بیشتر در این زمینه ر. ک: همین کتاب، ص ۱۸۴-۱۵۹.

۱۶ ■ معرفت امام زمان (عج) و تکلیف منتظران

بیشتر از خصال و ویژگی‌های امام عصر (عج)، تاریخ عصر غیبت، تکالیف منتظران در عصر حاضر، چند و چون قیام و انقلاب‌رهایی‌بخش مهدی موعود، ویژگی‌های جهان پس از ظهور و... ارائه شود.

۳. اهداف

در تدوین این کتاب اهداف متعددی مورد توجه قرار گرفته است که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

۱. ارائه اثری جامع در زمینه مهم‌ترین موضوعات و مسائلی که در حوزه مباحث مهدوی مطرح بوده و در حال حاضر مورد توجه عموم مردم، به ویژه اقشار تحصیل کرده، اعم از طلاب، دانشجویان و دانش‌پژوهان قرار گرفته است.
۲. تبیین مبانی و اصول مورد پذیرش دیدگاه فرهنگی-اجتماعی و ارائه تصویری، هرچند اجمالی از مهم‌ترین دغدغه‌های نظریه‌پردازان این دیدگاه در برخورد با باور مهدوی و فرهنگ انتظار، از یک‌سو، موضوعات و مسائل مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی موجود در جامعه ما، از سوی دیگر.
۳. تدوین متنی آموزشی که خواننده را به تدریج و براساس سیری منطقی با باور مهدوی و فرهنگ انتظار آشنا ساخته و او را برای فعالیت‌های پژوهشی و مطالعاتی عمیق‌تر و گسترده‌تر در این زمینه آماده سازد.
۴. آشنا ساختن اقشار مختلف مردم با وظایف و تکالیفی که در عصر حاضر در برابر آخرین حجت خدا (عج) برعهده دارند.

۴. ساختار کتاب

کتاب حاضر در پنج فصل به شرح زیر سامان یافته است:

۱. امام مهدی علیه السلام؛ خصایص و ویژگی‌ها: در این فصل تصویر جامعی از ابعاد گوناگون شخصیت امام عصر علیه السلام ارائه و موضوعات مختلفی چون تاریخ زندگانی، ویژگی‌های ظاهری، خصال و صفات و جایگاه آن حضرت در عالم هستی بررسی شده است.

به بیان دیگر این فصل شامل یک دوره فشرده امام‌شناسی بوده و خواننده با مطالعه آن، اطلاعات اولیه‌ای را که برای ورود به مباحث فصول بعدی این مجموعه به آنها نیاز دارد، به دست می‌آورد.

۲. انتظار؛ رویکردها و کارکردها: در این فصل پس از تبیین دو مفهوم ولایت‌ورزی (تولی) و برائت‌جویی (تبری) به عنوان دو پایه اساسی انتظار در عصر غیبت، موضوع انتظار، از ابعاد مختلف مفهومی، اعتقادی و کارکردی بررسی شده و دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلفی که در این زمینه وجود دارد؛ به ویژه رویکرد امام راحل رحمه الله مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است تا در نهایت خواننده به شاخصه‌های یک دیدگاه متعادل و در عین حال همه‌جانبه‌نگر در زمینه انتظار امام عصر (عج) دست یابد.

۳. ظهور؛ نشانه‌ها و چشم‌اندازها: این فصل به بررسی موضوعات مختلف مرتبط با ظهور امام عصر علیه السلام اختصاص یافته و در آن موضوعات متنوعی همچون زمان ظهور، شرایط ظهور، نشانه‌های ظهور، چگونگی تحقق ظهور و چشم‌انداز جهان پس از ظهور مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

در این فصل، به ویژه تلاش شده است که تصویری همه‌جانبه از تحولات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی عصر ظهور و تغییراتی که در این عصر در حیات فردی و اجتماعی انسان‌ها رخ می‌دهد، ارائه گردد.

۴. باور مهدوی؛ آسیب‌ها و بایسته‌ها: در این فصل، ضمن تبیین مهم‌ترین بایدها

و نبايدهای تبليغ و ترویج فرهنگ انتظار و ارائه راهکارهایی برای تعميق و گسترش هرچه بیشتر این گونه فعاليت‌ها، برخی از آسیب‌ها و آفت‌هایی که فعاليت‌های تبليغی و ترویجی در حوزه مهدویت را تهدید می‌کنند، نیز بررسی شده است.

۵. انتظار؛ روزها و يادها؛ در آغاز این فصل از برخی روزها و ماه‌های سال که انتظار در آنها جلوه و درخشش بیشتری دارد؛ همچون شب نیمه شعبان و ماه مبارک رمضان یاد و اعمال و ادعیه خاص این ایام بیان شده است و در پایان آن نیز به دليل ارادت و صف ناشدنی همه شیعیان ایران اسلامی به هشتمین امام معصوم، حضرت رضا علیه السلام به بررسی باور مهدوی در کلام رضوی پرداخته شده و بخشی از روایاتی که از آن حضرت در زمینه باور مهدوی و فرهنگ انتظار نقل شده، مورد بررسی قرار گرفته است.

۵. ویژگی‌ها

مهم‌ترین ویژگی‌های این اثر عبارت‌اند از:

۱. ارائه مطالب براساس سیر و ترتیب منطقی مناسب، به گونه‌ای که خواننده می‌تواند گام به گام به نگرشی جامع، عمیق و گسترده در زمینه معارف مهدوی و موضوعات مرتبط با آن دست یابد؛

۲. بررسی وجوه مختلف اعتقادی، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی باور مهدوی و فرهنگ انتظار به شیوه‌ای متقن و مستدل؛

۳. بهره‌گیری از منابع اصلی و دست اول و دقت در نقل اقوال و روایات؛

۴. پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و ابهام‌های گوناگونی که در حال حاضر در زمینه این

باور و فرهنگ وجود دارد؛

۵. تلاش در جهت ارائه دیدگاهی متعادل و به دور از افراط و تفریط در زمینه بسیاری از مباحث مهدوی؛

۶. بررسی و تبیین باید‌ها و نباید‌هایی که شایسته است در فعالیت‌های ترویجی و تبلیغی در حوزه مهدویت مورد توجه قرار گیرند؛

۷. معرفی منابع مطالعاتی برای تکمیل مباحثی که در کتاب به اجمال به آنها پرداخته شده است.

گفتنی است که کتاب حاضر در بردارنده مجموعه مقالاتی است که در طول سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ از سوی نگارنده نوشته و در مجله موعود منتشر شده است.

در پایان لازم می‌دانم از همه عزیزانی که در به ثمر نشستن این اثر نقش بسیاری داشتند به‌ویژه همسر ارجمندم که با بردباری و همراهی صمیمانه خود، آرامش خاطر و فراغ بال لازم برای تدوین این اثر را به وجود آورد؛ عزیزانم در مؤسسه فرهنگی موعود که با حمایت‌های بی‌دریغ خود امکان انتشار این کتاب را فراهم آوردند و سرانجام همکاران مخلص و سخت کوشم در واحدهای مختلف این مؤسسه که بار سنگین آماده‌سازی این کتاب را به دوش کشیدند، به ویژه خواهر ارجمندم خانم مرضیه منصف و برادران عزیزم آقایان حسین رضایی فرد و محمود مطهری نیا سپاسگزاری و برای همه آنها آرزوی موفقیت روزافزون کنم.

با امید به آنکه این اثر مورد رضایت مولایمان حضرت صاحب الامر - ارواحنا له الفداء - و مقبول طبع همه منتظران و دوستداران آن حضرت قرار گیرد.

ابراهیم شفیعی سروستانی

رجب ۱۴۲۶ / تیر ۱۳۸۴